

Zanim przeczytasz:

1. Przygotuj ołówek, przyda się do podkreślenia postaci w tekście.
2. Na marginesie zapisuj ważniejsze wydarzenia.

Kim byli jego rodzice? Urodziła go Ajtra, córka Pitteusa, mędrca-króla Trojzeny. Pitteus, nie mogąc doczekać się wnuków, upił goszczącego u niego Egeusza (Ajgeusa), który rządził Atenami. Egeusz spędził miłosną noc z piękną dziewczyną i dlatego później uchodził za ojca Tezeusza, ale niewykluczone, że owym ojcem był bóg mórz Posejdon, który też został kochankiem Ajtry. Tezeusz zatem miał niejako dwóch ojców: boga i człowieka.

Wychowanie syna Egeusz powierzył królowi z Trojzeny. Poprosił tylko, by chłopiec porzucił miejsce dzieciństwa dopiero wtedy, gdy będzie w stanie podnieść ogromny głaz, pod którym zostały ukryte miecz i sandały. Chodziło o to, aby młodzieniec ruszył w świat (a właściwie – do Aten), kiedy będzie dość silny, by przeciwstawić się innym pretendentom do władzy. Stało się to, gdy Tezeusz miał 16 lat.

1. Zastanów się i powiedz, w jaki sposób pochodzenie Tezeusza (według jednych źródeł uchodził za syna króla Aten, według innych był dzieckiem boga Posejdona) okazało się pomocne w życiu tego bohatera. Uzasadnij swoją opinię.
2. Wyjaśnij, dlaczego Egeusz schował pod kamieniem sandały i miecz. W odpowiedzi uwzględnij symboliczne znaczenie tych przedmiotów.

Mitologia Greków i Rzymian

W Epidauros zabił syna Hefajstosa i Antikleji, zbója Perifetes, przezywanego Korynetesem („Pałkarzem”), bo tłuł podróżnych maczugą. Tezeusz wyrwał mu ją z rąk, jemu samemu roztrzaskał głowę i odtąd zawsze miał przy sobie ową maczugę. Na Przesmyku Korynckim położył trupem potwornego olbrzyma Sinisa, zwanego Pityokamptesem („Naginaczem Sosen”), który zmuszał wędrowców, by mu pomogli przygiąć sosnę, a on niespodzianie ją puszczał i biedacy wyrzucani byli w górę jak z katapulty; albo przywiązywał nieszczęśnych do dwóch drzew, które potem rozsuwał, by ginęli rozdarci. Tezeusz w taki sam sposób, jak on to innym czynił, uśmiercił okrutnika.

W miejscowości Krommyon na zachód od Przesmyku jednym ciosem miecza zgładził olbrzymią dziką świnię, która zdążyła zabić mnóstwo ludzi. [...] Doszedłszy do skał w pobliżu Megary, poskromił łotra Skejrona (od jego imienia owe skały będą zwane Skirońskimi), który zmuszał wędrowców, żeby myli jego nogi, a gdy to czynili, kopnięciem strącał ich z urwiska, w dole zaś rozszarpał ich olbrzymi żółw. Tezeusz sprawił, że Skejron mył jego nogi i został tak zrzucony, jak to się innym działo. W Eleusis zgniótł groźnego siłacza Kerkyona, który zmuszał wędrowców do zapasów. Wreszcie, niedaleko od Eleusis, rozprawił się ze złoczyńcą zwanym Damastesem („Ujarczmicielem”) albo Prokrustesem („Rozciągaczem”). Miał on przy drodze dom z dwoma łózkami, jednym dużym, drugim małym. Zapraszał wędrowców na nocleg, kładąc dużych ludzi na małym łóżku, a małych na dużym. Aby wszystko pasowało, przycinał wystające członki

dużych i rozciągał ciała małych. Tezeusz zmusił Prokrustesa, by się dopasował do jednego ze swoich łóżek.

1. Z powyższego fragmentu tekstu wypisz wszystkie imiona oraz miejsca.

Po wielu przygodach Tezeusz trafił do ojczyzny swojego ojca. Od razu zyskał sobie sympatię całego ludu (poza ukochaną Egeusza, czarodziejką Medeą, która nienawidziła Tezeusza, ponieważ obawiała się, że dzielny młodzieniec zawładnie tronem Aten i nie dopuści do władzy jej nienarodzonego jeszcze syna). Tym, co wywołało zachwyty Ateńczyków, było pokonanie kolejnego potwora...

Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian

Nieznany nikomu wszedł Tezeusz do Aten. Wypadło mu iść koło budującej się właśnie świątyni Apollina. A był on jeszcze bardzo młodziutki, miał delikatną cerę, białe ręce i długie włosy. Matka dała mu płaszczyk szkarłatnej barwy. Na jego widok mularze, pracujący przy świątyni, zaczęli się śmiać, a jeden z nich powiada: „Hej, bracia, słuchajcie no, od kiedy to nastał zwyczaj, żeby panienki same włóczyły się po ulicach?”. Tezeusz nie rzekł nic, tylko odprzągnął od stojącego obok wozu parę wołów, wziął je mocno w obie garście i cisnął w powietrze wyżej, niżli sięgał dach świątyni. Zaraz rozeszła się po mieście wiadomość, że zjawił się jakiś młodzieniec nadludzkiej siły. W Atenach wówczas niedobrze się działo. Ajgeus był już stary i zniedołężniały. Ze wszystkich stron szarpali go nieprzyjaciele. Wielka więc była radość, gdy po mieczu i sandałach poznał w Tezeuszu własnego syna.

Chcąc pozyskać miłość ludu, młody bohater wyprawił się na olbrzymiego byka, który grasował w okolicach Maratonu. Ujarmił go żywcem i oprowadziwszy po całym mieście, złożył na ofiarę Apollinowi.

1. Wyjaśnij, dlaczego ateńscy mularze drwili z Tezeusza.
2. Zastanów się i wymień, jeśli potrafisz, kraje, w których odbywają się walki człowieka z bykiem.
3. Rozważ, czy w czasach współczesnych walka człowieka z bykiem ma jakiegokolwiek uzasadnienie. W tym celu zredaguj pięć argumentów, które potem przedstawiś na forum klasy.

Jan Parandowski

Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian

Ale nikt się z tego nie cieszył, bo w Atenach panowała powszechna żałoba. Oto przyjechali z Krety od króla Minosa posłowie z żądaniem dorocznego haraczu. Straszny to był haracz. Siedem dziewcząt i siedmiu chłopców wybierano losowo z rodzin obywatelskich, aby ich zawieźć na żer dla kreteńskiego potwora o byczej głowie, Minotaura. Tezeusz oświadczył, że pojedzie zabić owo krwi chciwe monstrum. Ajgeus dał mu czerwony żagiel, prosząc, aby go rozpiął w

razie szczęśliwego powrotu. Jeżeli zaś wszyscy zginą, niech majtkowie pozostawią czarny żagiel, który już z daleka zwiastować będzie nieszczęście.

Kiedy Tezeusz przybył na Kretę i zjawił się na dworze Minosa, oczy wszystkich patrzyły nań złowrogo i podejrzliwie. Tylko córka królewska, Ariadna, patrzyła nań inaczej:

Tam skoro go królewska dziewczka oglądała,

Która na wonnym łożu przy matce siedziała...

Nie drzewiej oka z niego chciwego spuściła,

Aż ognia nieobacznym sercem zachwyciła,

Który w niej wszystkich członków zmacał aż do kości

i rozpałił niebogę w okrutnej miłości.

[...] Minotaur żył we wspaniałym gmachu, zwanym labiryntem. Było tam tyle pokoi, przejść, sieni, schodów i krużganków, że ktokolwiek wszedł, już drogi powrotnej znaleźć nie mógł. Lecz Ariadna dała pięknemu Ateńczykowi kłębek nici i pouczyła, co ma robić. Tezeusz przywiązał nić u wejścia do labiryntu i w miarę, jak się zapuszczał w zawrotną głąb gmachu, rozsnuwał kłębek. Wreszcie spotkał Minotaura, zabił go i wyszedł tą samą drogą, nawijając nici na kłębek. Po czym wsiadł na okręt i odpłynął. A z nim Ariadna.

1. Labirynt to przestrzeń, która często nabiera znaczeń symbolicznych. Odszukaj w tekście trzy symboliczne znaczenia labiryntu.
2. Streść w punktach (w formie planu równoważnikowego) historię pokonania Minotaura przez Tezeusza.
3. Dlaczego Ariadna pomagała Tezeuszowi?
4. Co oznacza związek frazeologiczny "nić Ariadny"?

Kochali się bardzo, coś jednak musiało się po drodze odmienić, gdyż Tezeusz kazał wynieść śpiącą Ariadnę i zostawić ją na wyspie Naksos.

Chłód ranny budzi ją ze snu. Ariadna rozgląda się dokoła i widzi jakieś obce i puste wybrzeże, nad którym świeci poblady księżyc. Woła Tezeusza i słyszy, jak skały powtarzają za nią to imię. Wbiega na górę i zdaje się jej, że w oddali widać żagiel okrętu. Zaczyna krzyczeć. Krzyczy z całych sił, lecz głos łamie się pod szumem fal. Zdejmuje z ramion szkarłatny szal i powiewa nim długo, aż ręce opadają omdlałe. Płacze. Idzie wybrzeżem i nie spotyka śladu ludzi. Płacze z żalu za ojczyzną, za domem i ze strachu, że w tym pustkowiu rzuci się na nią zwierz dziki. Tezeuszu! Tezeuszu! Ramiona wyciąga ku morzu, jakby go chciała prosić, żeby z drogi jeszcze zawrócił – i pada bez zmysłów na ziemię.

W tej chwili góry napelniają się zgiełkiem i ku dziewczynie zbiega tłum satyrów, menad i bachantek. Gdy Ariadna otwiera oczy, zbliża się do niej Dionizos, piękny jak dzień, bierze ją za rękę i mówi: „Piękna pani! Kocham cię i pragnę, żebyś była moją żoną”. Ariadna przymyka powieki, bo zdaje się jej, że śni. Ale już bachantki wzięły ją na ramiona i zaniósły na rydwan zaprzężony w tygrysy. Porzucona kochanka Tezeusza została małżonką boga wina i ślub odbył się na tej samej wyspie Naksos, która swym kształtem przypomina liść winnej latorośli.

1. Znajdź argumenty oskarżające i broniące zachowanie Tezeusza.

--	--

Tymczasem Tezeusz wesoło wracał do Aten. Ale zapomniał zmienić na okręcie żagiel czarny na szkarłatny, jak o to prosił Ajgeus. Stary król patrzył z wysokości skały nadmorskiej. Słabe oczy niewiele już mogły dojrzeć na migotliwej powierzchni wody. Pytał więc co chwila otaczających, czy nie widzą okrętu Tezeusza i jaki na nim żagiel. Nagle wszystkich twarze sposepniały: zbliżał się znany statek, o czarnych żaglach. Ajgeus, pewny, że syn zginął, rzucił się z rozpaczą do morza.

W tej chwili właśnie okręt Tezeusza zawinął do portu Faleron. Bohater wysiadł i zabrał się przede wszystkim do ofiar, które ślubował bogom. Jednocześnie wysłał do miasta herolda, aby zaniósł ojcu dobrą nowinę. Herold spotkał na gościńcu tłum ludzi oplakujących śmierć króla, wielu jednak powitało go radosnymi okrzykami, jako zwiastuna pomyślnych wieści, i ofiarowało mu wieńce w nagrodę. Herold przyjął wieńce, lecz zamiast ustroić nimi głowę, zawiesił je na lasce i tak wrócił do portu. Ponieważ Tezeusz nie skończył jeszcze ofiary, herold trzymał się z daleka, aby mu nie przeszkadzać. Dopiero gdy wylano libację, zawiadomił go o śmierci ojca. Posłyszawszy to, Tezeusz i wszyscy, którzy z nim byli, skierowali się ku miastu, płacząc i wznosząc okrzyki. Pamięć tego dnia święcono podczas Oschoforiów, dokładnie odtwarzając dwojaki nastrój uroczystości: żałobny z powodu śmierci Ajgeusa i radosny z powodu szczęśliwego powrotu Tezeusza.

Libacja - ofiara płynna dla bogów, składana np. z wina, mleka lub wody. Jedną z form libacji było strącanie na ziemię kilku pierwszych kropel napoju. Zwyczaj ten istniał w wielu religiach w starożytności.

1. Podaj więcej przykładów użycia czerni w sytuacji, gdy chodzi o nieszczęście, smutek itp.
2. Dziś wieńce składa się na grobach. Dla kogo były przeznaczone w micie o Tezeuszu?

3. Czy Tezeusz jest winny śmierci ojca?

Po śmierci Ajgeusa dokonał Tezeusz wielkiego dzieła zjednoczenia wszystkich rodów i gmin attyckich w jedną całość państwową, ze stolicą w Atenach. Równocześnie zrzekł się władzy królewskiej i utrwalił pierwsze zasady ustroju republikańskiego. Urządziwszy w ten sposób sprawy krajowe, ruszył nad Morze Czarne, aby idąc śladami Heraklesa, spróbować walki z Amazonkami. Skończyło się na tym, że porwał królową Amazonek, Antiope, i wplątał Ateny w długotrwałą wojnę z tym dziarskim plemieniem kobiet.

Już jako władca Aten Tezeusz zaprzyjaźnił się z księciem z Tesalii – Pejritoosem. Pewnego razu nieopatrznie obaj sobie obiecali, że będą się wspierać w zdobyciu córek Zeusa na żony.

Zygmunt Kubiak

Mitologia Greków i Rzymian

Pejritoos zaś teraz wyjawiał, jaką z olimpijskiego rodu oblubienicę pragnie on dla siebie zdobyć: małżonkę Hadesa, Persefonę, córkę Zeusa i Demeter. Zgroza zatrzęsa Tezeuszem, ale dotrzymując danego słowa, zszedł z przyjacielem w mrok podziemia. [...] kiedy dwaj herosowie chcieli rozmawiać o swojej sprawie z Hadesem, ten udał, że zaprasza ich na ucztę. Posadził gości na kamiennym „Krzesle Zapomnienia” (ho tes Lethes thronos), do którego zaraz przyrośli i nie mogli już wstać, zwłaszcza że węże oplótły ich ciała. Dopiero [...] gdy Herakles zstąpi do podziemia po psa Cerbera i Tezeusz głośno wezwie przyjaciela na pomoc, ręka owego mocarza oderwie ateńskiego króla od krzesła, zostawiając jednak spory strzęp jego ciała na kamieniu. Herakles pragnął wyszarpnąć też Pejritoosa, lecz wówczas ziemia zatrzęsa się tak strasznie, że musiał tego zaniechać. [...] Błąkała się też taka wieść, że obaj śmiałkowie, usiłujący wydrzeć Hadesowi żonę, zostali wówczas już na zawsze uwięzieni w podziemiu. [...] Przeważająca jednak w tradycji wersja wyprowadza króla ateńskiego, bez Pejritoosa, z podziemia i otwiera jeszcze przed nim drogę po ziemi oświeconej słońcem, chociaż niedługą i gorzką [...]. Wróciwszy z ciemności, nie znalazł już dla siebie miejsca w Atenach.

1. Na czym polega dydaktyczny charakter opowieści o pobycie Tezeusza w podziemiach.
2. W mitach greckich wielu bohaterów z własnej woli zapragnęło wejść do królestwa podziemi. Odwołaj się do dowolnego źródła wiedzy i wskaż co najmniej trzech mitycznych bohaterów, którzy zdecydowali się na wyprawę do Hadesu. W odpowiedzi uwzględnij ich powód zejścia do podziemi i ocenę tej wyprawy. Wnioski zapisz w zeszycie – w formie tabeli.

Bohater	Powód zejścia	Czy wyprawa się powiodła?

Zadania do całego tekstu:

1. Napisz dwa listy: w jednym wyjaśnij Ariadnie powody pozostawienia jej na wyspie Naksos, a w drugim zamieść odpowiedź Ariadny na argumenty Tezeusza.
2. Wypisz wszystkie zasługi Tezeusza.
3. Na następną lekcję poszukaj co najmniej 5 dzieł (sztuka, literatura) odnoszących się do postaci Tezeusza.